İVAN İLYİÇ'İN ÖLÜMÜ

(Смерть Ивана Ильича)

Lev Tolstoy

Rusça aslından çeviren:
Vedat Gültek

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1652
EDEBÎ ESERLER: 858

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-073-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Özgün Adı: Смерть Ивана Ильича

1. Basım: 2008, İnkılap Kitabevi
2. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Son Okuma: Bilal Erimez

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Baskı ve Cilt: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Lev Nikolayeviç Tolstoy: Dünyanın en büyük romancılarından biri olarak kabul edilen Tolstoy 1828 yılında Rusya'da dünyaya geldi. Özellikle *Savaş ve Barış* ve *Anna Karenina* gibi romanları dünya çapında üne kavuşmasını sağladı. Gençliğinde orduya katılarak Türklere ve ittifak kuvvetlerine karşı Kırım Savaşı'nda savaştı. 1847 yılında yazmaya başladığı günlükler geniş bir külliyat hacmine ulaşmıştı. 1863ve 1875 yılları arasında yazdığı iki ölümsüz roman olan *Savaş ve Barış* ve *Anna Karenina*'yı tamamladıktan sonra insanın ölüm karşısındaki çaresizliğini idrak eden Tolstoy bir inziva sürecine girdi ve dindar bir kimliğe büründü. Ortodoks Hristiyanlığın yeniden keşfi olarak seyreden süreç, Tolstoy'un kilise kurumunu eleştirmesi ve İsa'yı Tanrı'nın oğlu değil de bilge bir kişilik olarak tanımlaması sebebiyle aforoz edilmesiyle sonuçlandı. Son yıllarını münzevi olarak geçiren zatürreye yakalanan Tolstoy 1910 yılında Astapovo tren istasyonunda kalp yetmezliği sebebiyle dünyaya gözlerini yumdu. Tüm zamanların en mühim yazarlarından biri olarak kabul edilmektedir.

Vedat Gültek: 1939 yılında Malatya'da doğdu. İlkokulu Malatya'da, ortaokulu ise Besni'de bitirdi. Lise tahsilini Erzincan Askeri Lisesi'nde yaptıktan sonra 1959 yılında Kara Harp Okulu'na girdi. 1961 yılında piyade subayı olarak mezun oldu. Askeri okullarda yabancı dil olarak Rusça'yı seçen Vedat Gültek, Silahlı Kuvvetler'in değişik birliklerinde çeşitli görevlerde bulundu. 1974 yılında Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olunca aynı yıl Askeriye'deki görev birimini değiştirerek öğretmen oldu ve Işıklar Askeri Lisesi'ne Rusça öğretmeni olarak atandı.

Silahlı Kuvvetlerin birçok biriminde öğretmenlik yaptıktan sonra 1993 yılında emekliye ayrıldı. Evli ve iki çocuk sahibi olan yazarın, birçok çevirisinin yanında yayımlanmış eserleri şunlardır:

- Rus Dili Grameri – Kurmay Yayınevi
- Türkçe-Rusça Rusça-Türkçe Konuşma Kılavuzu – Kurmay Yayınevi
- Türkçe-Rusça Rusça-Türkçe Atasözleri Sözlüğü – Sosyal Yayınlar
- Rusça – Türkçe Türkçe – Rusça Sözlük – Kurmay Yayınevi

- I -

Büyük adliye binasında, Melvinski davasını yürütmekle görevli yargıçlar ve savcı oturuma ara vererek İvan Yegoroviç Şebek'in odasında toplandılar. Söz, döndü dolaştı, ünlü Krasovsk işine geldi. Fyodor Vasilyeviç kovuşturmaya yer olmadığı gerekçesiyle dosyanın kaldırılmasını savunuyor, İvan Yegoroviç de kendi düşüncelerinde direniyordu. Pyotr İvanoviç ise başından beri katılmamıştı bu tartışmalara ve az önce aldığı resmî gazeteye göz gezdiriyordu, "Baylar," dedi. "İvan İlyiç ölmüş."

"Yok canım!"

"İşte, okuyun..."

Baskı kokusu bile henüz çıkmamış gazeteyi Fyodor Vasilyeviç'e uzattı.

Şunlar yazılıydı siyah bir çerçeve içinde: "Praskovya Fyodorovna Golovina, sevgili kocası, Yargıçlar Kurulu Üyesi İvan İlyiç Golovin'in 4 Şubat 1882 günü öldüğünü tüm akraba ve dostlarına duyurur. Cenaze töreni cuma günü öğleden sonra saat 1'de yapılacaktır."

İvan İlyiç, orada toplanmış olanların arkadaşıydı ve hepsi de severlerdi onu. Daha birkaç hafta önce hastalanmıştı. İyileşemeyeceği söyleniyordu. Ölürse, yerine Alekseyev'in, Alekseyev'in yerine de ya Vinnikof'un ya da Ştabel'in atanacağı söyleniyordu. Öyle ki İvan İlyiç'in ölümünü öğrenir öğrenmez odada toplanmış olan bu bayların aklına ilk gelen şey, bu ölümün kendi üyeliklerinin ya da tanıdıklarının yer değiştirmeleri ve yükselmeleri üzerinde ne gibi bir etki yaratacağıydı.

"Şimdi Ştabel'in ya da Vinnikof'un yerine geçebilirim artık. Söz bile vermişlerdi bana. Bu yükselmeden sonra elime 800 ruble geçer sanırım," diye düşünüyordu Fyodor Vasilyeviç.

Pyotr İvanoviç ise, "Kayınbiraderimin Kaluga'dan tayinini rica etmem gerekecek şimdi. Karım çok memnun olacak. Şimdiye dek akrabaları için hiçbir şey yapmadığımı da söyleyemez böylece," diye

aklından geçiriyordu. Bu düşünceler arasında Pyotr İvanoviç, "Onun iyileşmeyeceğini biliyordum. Çok yazık oldu!" dedi.

"Peki ama nesi vardı bu adamın?"

"Hastalığın aslını anlayamadılar doktorlar. Daha doğrusu, her biri ayrı bir teşhis koydu. Onu son gördüğümde iyileşiyormuş gibi gelmişti bana."

"Bayramdan bu yana ben de göremedim. Hepsi geride kaldı."

"Varlıklı mıydı bari?"

"Karısının bir şeyleri vardı sanırım ama önemsiz."

"Hadi bakalım, gitsek iyi olacak. Oldukça uzakta oturuyorlar."

"Sizden çok uzakta yani. Çünkü herkes uzak sizden."

Şebek'e gülümseyerek bakan Pyotr İvanoviç, "Nehrin öte yakasında oturmamı bağışlamadınız gitti," dedi.

Böylece kentteki uzak yerlerle ilgili şeyler konuşarak duruşmaya gittiler.

Bu ölümün kafalarda yarattığı "yer değiştirme" ve "yükselme" gibi düşünceler bir yana, yakından tanıdıkları birinin ölümü hepsinde, her zaman olduğu gibi anlaşılmaz bir sevinç yaratmıştı: "İyi ki ben ölmedim de o öldü."

"Nasıl! Ölüp gitti işte! Ama ben hâlâ yaşıyorum," diye düşünüyordu her biri ya da buna benzer şeyler geçiriyorlardı içlerinden.

Bu arada, İvan İlyiç'in yakın dostları diyebileceğimiz bu tanıdıkları, ellerinde olmadan sıkıntılı bir nezaket borcunu yerine getirmek için onun dul karısına baş sağlığı dilemeyi ve cenaze törenine gitmeleri gerektiğini düşünüyorlardı.

En yakınları da Fyodor Vasilyeviç ile Pyotr İvanoviç'ti.

Pyotr İvanoviç, hukuk okulundan beri İvan İlyiç'le arkadaştı ve kendini borçlu sayıyordu ona karşı. Öğle yemeğinde İvan İlyiç'in öldüğünü ve kardeşini artık kendi eyaletlerine aldırabileceğini söyledi karısına. Yemekten sonra dinlenmeden hemen frakını giydi, İvan İlyiç'in evine gitti.

İvan İlyiç'in evinin önünde bir kupa arabasıyla iki fayton duruyordu. Evin girişinde portmantoya dayalı, üstü simlerle işlenmiş bir tabut duruyordu. Siyahlar giyinmiş iki kadın kürklerini çıkarıyorlardı. Bunlardan biri İvan İlyiç'in kız kardeşiydi, tanıyordu, diğer kadını ise tanımıyordu.

Pyotr İvanoviç'in arkadaşı Şvarts merdivenden iniyordu o sıra.

Daha onu görür görmez sanki, "Aptalca bir iş yaptı şu İvan İlyiç. Biz hiç öyle bir şey yapar mıyız?" dercesine göz kırptı.

Şvarts'ın İngiliz tipi favorileriyle kaplı yüzü ve frakı içindeki zayıf görünümü ona ince bir ağırbaşlılık veriyordu. Ama bu ağırbaşlılık, Şvarts'ın her zamanki hoppa yaradılışına ters düşüyor, bu da onu gülünç bir şekle sokuyordu. İşte, Pyotr İvanoviç böyle düşünüyordu.

Pyotr İvanoviç, kadınların öne geçmelerine izin verdi ve onların ardından merdiveni ağır ağır çıkmaya başladı. Şvarts ise aşağı inmekten vazgeçip olduğu yerde kaldı. Onun neden durduğunu anladı Pyotr İvanoviç; bugün nerede vint[1] oynayacaklarını söyleyecekti. Kadınlar merdiveni çıkıp dul bayanın yanına gittiler, Şvarts ise kaşları ve parıldayan gözleriyle ölünün bulunduğu odayı gösterdi Pyotr İvanoviç'e.

Pyotr İvanoviç, her zamanki gibi ne yapacağını bilemeyerek girdi o odaya. Bildiği tek şey, haç çıkarmanın pek de bir zararının olmayacağıydı. Ama haç çıkarırken nasıl davranması gerektiğini, eğilip eğilmeyeceğini bilmiyordu. Orta bir yol seçti, o da odaya girer girmez bir eliyle haç çıkarırken bir yandan da eğilir gibi yaptı. El ve baş hareketlerinin izin verdiği oranda odayı gözden geçiriyordu. İki genç adam haç çıkararak odadan çıktılar. Biri kolejli olan bu gençler, ölenin yeğenleri olmalıydılar. Yaşlı bir kadın ayakta duruyordu hiç kımıldamadan, kaşlarını çok tuhaf bir şekilde kaldırarak yanındaki kadının kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Redingot giymiş sağlam yapılı bir kilise görevlisi bir şeyler okuyordu yüksek sesle. Her şeye karşı koyacakmış gibi anlatım vardı yüzünde. Mutfak işlerine bakan uşak Gerasim, yavaş adımlarla Pyotr İvanoviç'in önünden geçerken bir şeyler serpiştiriyordu yerlere. Saçılan bu şeyleri gördükten sonra bozulmaya yüz tutan cesedin kokusunu duyar gibi olmuştu Pyotr İvanoviç. İvan İlyiç'i son kez ziyaret ettiğinde bu köylü tipli uşağı, hasta bakıcılık yaparken görmüştü. Onu çok seviyordu İvan İlyiç. Pyotr İvanoviç hiç durmadan haç çıkarıyor ve tabut, zangoç ve masanın bir köşesinde duran tasviri ortalayan bir doğrultuda eğilip doğruluyordu. Sonra eliyle haç çıkarmanın uzun bir iş olduğunu anlayınca eğilip doğrulmayı bıraktı, bir süre duraladı ve ölüye bakmaya başladı.

---

[1] Briçe benzeyen bir kart oyunu. -çn.

İçi bezlerle kaplı tabutta, katılaşan organlarının tüm ağırlığıyla gömülen ölünün başı, diğer bütün ölüler gibi bir daha kalkmamacasına yastığa konulmuştu. Bütün ölülerde olduğu gibi, çökmüş şakaklarına dökülmüştü saçları. Balmumu rengindeki alnı daha bir çıkıntılı görünüyordu. Burnu, sanki üst dudağını ezecekmiş gibi dikilmiş duruyordu. Son görüşünden bu yana çok değişmişti İvan İlyiç. Biraz zayıflamıştı sanki. Ama yüzü, diğer tüm ölülerde olduğu gibi ölmeden önceki durumundan daha bir güzel, en önemlisi de daha bir alımlı görünüyordu. Yüzünden, yapılan şeyin doğruluğuna inanılarak yapıldığı apaçık okunuyordu. Aynı zamanda hayatta olanlara bir sitem, bir anımsatma vardı bu duruşunda. Ama bu anımsatma Pyotr İvanoviç'e pek anlamsız, hatta kendisiyle ilgili değilmiş gibi geliyordu. İçinde, hiç de hoş olmayan bir duygu belirdi birden; nezaket kurallarına uymadığını bildiği bir acelecilikle bir kez daha haç çıkardı ve kapıya doğru yürüdü.

Şvarts, onu kapının girişinde bekliyordu. Ayaklarını iki yana genişçe açmış, arkasında tuttuğu silindir şapkasıyla oynuyordu; Şvarts'ın hoppa ve tertemiz görünüşü birden canlandırmıştı Pyotr İvanoviç'i. Kişiyi böylesine sersemleten duygulara kolay kolay kapılan bir tip değildi Şvarts. Pyotr İvanoviç hemen anlamıştı bunu. Onun şu duruşu bile bu ölümün, kendi yaşantı düzenini bozamayacağını gösteriyordu. Hatta öyle ki uşak şamdanlara dört yeni mum daha koyarken, bir deste kâğıt alıp akşama oyun masasına oturmalarını hiç kimse engelleyemezdi. Aslında bu tür bir olayın iyi bir gece geçirmelerini engelleyeceğini düşünmek bile pek anlamsız olurdu. Pyotr İvanoviç, önünden geçerken Fyodor Vasilyeviçlerdeki partiyi kaçırmamasını fısıldamıştı. Ama ne var ki Pyotr İvanoviç, akşamki vint partisine katılamayacaktı.

Ölen İvan İlyiç'in dul karısı Praskovya Fyodorovna, tüm çabalarına karşın vücudunun alta doğru genişlemesini önleyemediğinden şişmanlamış, orta boylu bir kadındı. Şimdi de tepeden tırnağa dek siyahlara bürünmüş, başında da yine siyah bir tül vardı.

"Buyurun, tören hemen başlayacak," dedi.

Bu öneri üzerine Şvarts eğildi, duraladı. Kadının önerisini kabul edip etmediği belli olmuyordu. Praskovya Fyodorovna, Pyotr İvanoviç'i tanıyınca içini çekti, yanına iyice sokulup elini tuttu.

"Biliyorum," dedi. "Gerçek dostu sizdiniz İvan İlyiç'in..."

Bunları söyledikten sonra, sözlerine uygun bir davranış bekliyormuş gibi baktı yüzüne. Pyotr İvanoviç içeride haç çıkarmanın ne denli gerekli olduğunu anlamışsa, burada da içini çekmenin ve kadının elini sıkarken, "Güveniniz bana!" demenin gerekliliğini o denli anlamıştı. Öyle de yaptı. Bu tutumuyla amaçladığı etkiyi yaratmıştı. Hem kendi hem de kadın duygulanmıştı. Dul kadın ona, "Tören başlamadan gidelim," dedi. "Konuşacaklarım var sizinle... Verin kolunuzu bana."

Pyotr İvanoviç kolunu uzattı, bu duruma çok üzülmüş gibi ona göz kırpan Şvarts'ın önünden yürüyerek ilerideki bir odaya geçtiler.

Bu takılgan bakışıyla Şvarts, "Çok yazık, vinti kaçırdınız! Ama üzülmeyin, başka bir oyuncu buluruz. Eğer erken kurtulursanız, belki beşinci olarak oyuna girersiniz!" demek istiyordu ona.

Daha bir derinden iç çekti Pyotr İvanoviç. Bunun üzerine kadın minnetle sıktı kolunu onun.

Duvarları pembe kâğıtlarla kaplı konuk odasına girip bir masaya oturdular. Bir lamba hüzünlü ışıklar saçıyordu yöreye. Kadın divana, Pyotr İvanoviç de onun karşısında alçak bir pufa oturdu. Pufun yayları bozulduğu için altında durmuyordu bir türlü. Praskovya Fyodorovna ona, önceden sandalyeye oturmasını söylemek istemiş fakat sonra bunun kendi durumuyla bağdaşmayacağını düşünerek vazgeçmişti.

Pyotr İvanoviç pufa otururken aklına birden İvan İlyiç'in bu odayı nasıl düzenlediği, yeşil yapraklarla süslü pembe duvar kâğıdını almadan önce ondan akıl danışması geldi. Masanın yanından geçip divana oturacağı sırada (konuk odası, ıvır zıvır ve mobilyalarla ağzına dek doluydu aslında) kadıncağızın siyah mantosu üzerine aldığı siyah tülü bir sandalyenin oymasına takıldı. Onu takıldığı yerden kurtarmak isteyen Pyotr İvanoviç puftan kalkarken puf kabarmaya ve alttan onu itmeye başladı. Bu arada kadın da tülü kurtarmaya çalıştığından, altında isyan eden pufu ezmek için yeniden oturdu. Ama bir türlü kurtarılamıyordu tül. Pyotr İvanoviç bir kez daha kalktı; kalktı ama puf yine ayaklandı, çatırdadı. Sorun çözümlendikten sonra dul kadın, bir beyaz patiska mendil çıkararak ağlamaya başladı.

Tülün kurtarılması ve pufla yaptığı savaş tüm duygularını yatıştırdığı için somurtup duruyordu Pyotr İvanoviç. Kilere bakan uşak

Sokolov kurtardı onları bu güç durumdan. İvan İlyiç için Praskovya Fyodorovna'nın mezarlıkta ayırdığı yerin iki yüz ruble tuttuğunu söylemeye gelmişti Sokolov. Kadın ağlamayı bırakıp kurbanlık koyun gibi Pyotr İvanoviç'e baktı; durumunun çok ciddi olduğunu söyledi Fransızca olarak. Buna karşılık olarak başka türlü olunamayacağına inandığını belirten sessiz bir işaret yaptı Pyotr İvanoviç'e.

"Sigara buyurun, lütfen," dedi kadın yüce gönüllü ve üzüntülü bir sesle. Sonra da yana dönüp uşak Sokolov'la mezar ücretini konuşmaya başladı.

Sigarasını tüttürürken Pyotr İvanoviç, konuşmalardan kadının, mezar için yer ücretlerini daha önceden iyice sorup soruşturduğunu, sonra da alınacak yer için kesin karar verdiğini anladı. Kadın her sorununu çözümledikten sonra, törene katılacak ilahiciler için de bir şeyler söyledi. Sokolov çıkıp gitti.

"Her işimi kendim görüyorum," dedi kadın.

Bir yandan da masada duran albümleri bir kenara itiyordu. Pyotr İvanoviç'in sigarasında biriken külün masaya düşeceğini gören kadın kül tablasını onun önüne itti ivecenlikle.

"Üzüntüden para işleriyle uğraşmadığımı söyleyemez kimse. Her ne kadar bu iş beni avutamıyorsa da... Kocamla ilgili olarak bu türden işler beni oyalayan tek şey oluyor."

Bunları söylerken yeniden ağlayacakmış gibi mendilini çıkardı. Sonra birden silkindi kendini zorlarcasına, konuşmasını sükûnetle sürdürdü:

"Size yükleyebileceğim bir iş var."

Pyotr İvanoviç yerinde yavaşça doğrularak kadını selamladı. Bu arada, altında kıpırdamaya başlayan yayların fazlaca ileri gitmelerine izin vermemeye çabalıyordu.

"Son günlerde çok acı çekti kocam."

"Çok mu çekti?" diye sordu Pyotr İvanoviç.

"Ah, ne acılar hem de! Değil son dakikalarda, son saatlerde bile bağırdı durdu. Çığlıklarının ardı arkası kesilmedi şu son üç gün içinde. Dayanılır gibi değildi. Her şeye karşın nasıl dayandığıma yine de şaşıyorum; bağırtısı ta üç kapı öteden bile duyuluyordu. Ah, bir bilseniz çektiklerini!"

"Acaba aklı başında mıydı?" diye sordu Pyotr İvanoviç.

"Evet," dedi kadın. "Evet, son dakikaya kadar. Ölümüne çeyrek

saat kala hepimizle vedalaştı, hatta Volodya'yı yanından uzaklaştırmamızı bile istedi."

Kendinin ve bu kadının sıkılmadan rol yaptıklarını bilmesine karşın, ilkin yaramaz bir çocuk, sonra da bir iş arkadaşı olarak tanıdığı birinin böylesine acılar çektiğini düşünmek büyük bir ürperti verdi birden. Kendinden korkmaya başladı çünkü o anda İvan İlyiç'in o burnunu üst dudağına yapıştırırcasına şişen alnı gelmişti gözlerinin önüne.

"Üç gün boyunca süren korkunç acılar ve ölüm. Her an, hatta şu anda bile benim de başıma gelebilir böyle bir durum," diye düşünen Pyotr İvanoviç'in içine büyük bir korku düştü.

Ama bu korkunun hemen ardında da bu olayın, kendisinin yerine İvan İlyiç'in başına geldiği, kendine böyle bir şeyin olmaması gerektiğini ve olamayacağını anımsadı elinde olmadan. Şvarts'ın yüzünden de anlaşılacağı gibi, kötü şeyler düşünüp karamsarlığa düşmenin gereksizliğine kendini iyice inandırdı. Artık o andan sonra ölümü kendiyle değil de İvan İlyiç'le ilgili bir olaymış gibi, İvan İlyiç'in ölümünü iyiden iyiye soruşturmaya başladı.

İvan İlyiç'in çektiği gerçekten dayanılmaz bedensel acılar tüm ayrıntılarıyla konuşulduktan sonra (bu acıların neler olduğunu Praskovya Fyodorovna'nın sinirleri üstünde bıraktığı etkiden anlamıştı Pyotr İvanoviç) asıl konuya geçmek gerektiğini düşündü dul kadın.

"Ah, Pyotr İvanoviç," dedi. "Ne kadar zor, ne dayanılmaz bir şey, ne dayanılmaz!"

Yeniden ağlamaya başladı.

Pyotr İvanoviç içini çekiyor ve kadının ağlamayı kesmesini bekliyordu. Susar susmaz bir kez daha, "Bana güveniniz..." dedi. Bu söz üzerine yeniden konuşmaya başlayarak ona vereceği görevi anlattı kadın. İstediği tek şey, kocasının ölümü üzerine hazineden para almaktı. Emekli aylığı alabilmenin yollarını öğrenmek istermiş gibi görünmesine karşın, işin tüm ayrıntılarını Pyotr İvanoviç'ten çok daha iyi bildiği belli oluyordu. Hatta kocasının ölümü nedeniyle eline geçecek olan emekli aylığının ne kadar olacağını da biliyordu. Ama asıl öğrenmek istediği şey, daha çok para çekme olasılığının olup olmadığıydı.

Çıkar yol bulabilmek için bir süre düşündü Pyotr İvanoviç. Sonra cimriliğinden dolayı, sözde hükümete söverek daha çok para çekile-

meyeceğini söyledi. Bunun üzerine bir kez daha içini çekti kadın ve bu konuğundan kurtulmanın yollarını aramaya başladı.

Pyotr İvanoviç anladı bunu, sigarasını söndürdü, kalktı, kadının elini sıktı ve hole çıktı.

Duvarlarından birinde İvan İlyiç'in çok sevdiği kelepir saat asılı yemek odasına girince papazı, tören için gelen birkaç tanıdığı ve İvan İlyiç'in yetişkin, güzel kızını gördü Pyotr İvanoviç. Kızı da karalar giymişti. Aslında ince olan beli, karaları giyince daha da ince görünüyordu. Somurtkan, kararlı ve kızgın bir görünümü vardı. Bir suçluya selam verir gibi selam verdi Pyotr İvanoviç'e. Kızın arkasında genç, varsıl bir erkek duruyordu. Duyduğuna göre nişanlısıydı kızın. Tanıyordu bu genci. Sorgu yargıçlığı yapıyordu. Bir şeylere gücenikmiş gibi bir anlatım vardı yüzünde.

Pyotr İvanoviç kederli bir yüzle herkesi selamlayıp ölünün odasına tam geçmek üzereyken merdivende, İvan İlyiç'in kolejde okuyan oğlu göründü. Tıpkı babasına benziyordu. Hukuk okulundan anımsadığı İvan İlyiç'in ta kendisiydi bu çocuk. 13-14 yaşındaki suçlu çocukların gözlerine benziyordu gözleri.

Selamladı ve ölünün odasına girdi.

Cenaze töreni yapılırken mum ışıkları, inlemeler, günlük kokusu ve hıçkırıklar, hepsi birbirine karışıyordu. Önündeki ayaklara bakarak somurtuyordu Pyotr İvanoviç. Bir kerecik kafasını kaldırıp da ölüye bakmadı. İçinde, gücünü giderek yitiren karamsarlığa kaptırmadı kendini, dışarıya ilk çıkanlardan biri de o oldu.

Hiç kimse yoktu sofada. Büfede görevli uşak Gerasim, ölünün odasından koşarak çıktı, güçlü elleriyle oradaki tüm kürkleri karıştırarak Pyotr İvanoviç'inkini buldu ve verdi ona.

Bir şeyler söylemiş olmak için, "Ne var ne yok Gerasim?" dedi. "Çok yazık değil mi?"

"Tanrı buyruğu. Hepimizin sonu bu olacak," dedi Gerasim.

Bunları söylerken eksiği olmayan, bembeyaz iki sıra dişlerini gösteriyordu. Sonra birden, işi başından aşkın kişilerin çabukluğuyla kapıyı açıp arabacıya seslendi. Pyotr İvanoviç'in arabaya binmesine yardım ettikten sonra yeniden eve doğru koşmaya başladı. Sanki yapılması gereken bir görevi anımsamış gibi bir görünüşü vardı.

Günlük, ölü ve karbolik asit kokusundan sonra tertemiz havayı ciğerlerine doldurmak çok hoşuna gitmişti Pyotr İvanoviç'in.

"Nereye emredersiniz?" diye sordu arabacı.

"Vakit geç değil. Şu Fyodor Mihayloviç'e bir uğrayayım."

Oraya gitti. Tam da birinci parti oyunun sonuydu oraya vardığında. Beşinci oyuncu olarak aralarına girmesi kolay oldu.